

potest per motiva humana, et solvendo argumenta in contrarium objecta, quod non transcendit humanam industriam quoad substantiam operis, si fides ipsa majorem certitudinem non præbeat.

11. *Solutio propositæ difficultatis.* — Respondeo naturale quidem lumen intellectus, fide illustratum et adjutum, multa posse facere circa veritates revelatas valde similia his muneribus quæ dono intellectus tribuuntur, et ideo non esse evidens dari tale donum omnino supernaturale a fide distinctum, neque etiam esse certum, quia non est satis aperte revelatum: nihilominus dico certum videri non sufficere ingenium humanum, etiam fide præditum, ad præstanda per solum naturale lumen illa omnia quæ circa veritates fidei concipiendas, confirmandas et explicandas, a creditibus fiunt, sed necessarium sæpe esse peculiare et supernaturale Spiritus Sancti auxilium, et hoc modo actus illos esse donum intellectus supernaturalis, sive illi actus sint in substantia naturales, sive non sint, satis enim est quod fiant speciali Spiritus Sancti instinctu. Adde vero jam esse probabilius, et Scripturis ac Sanctis conformius, hæc munera, quatenus ad donum Spiritus Sancti pertinent, fieri per actus in se et substantia supernaturales. Primo, quia quoad subtilitatem penetrandi supernaturalia mysteria, et inveniendi et applicandi rationes et exempla quibus illa confirmant, excedunt vires ingenii humani. Et hoc non leviter potest experimento confirmari: nam videmus interdum personas simplices et indoctas altius concipere et explicare mysteria fidei, quam soleant sapientes id facere. Deinde, quod attinet ad certitudinem cognitionis, in qua præcipue versatur difficultas, dico hanc cognitionem intellectus esse certam, non proprie ex motivo fidei, nec cum æqualitate ad certitudinem ejus, sed ex aliis motivis et rationibus, adjuncto modo concipiendi et assequendi illa motiva ex instinctu Spiritus Sancti cum tanta claritate et adhæsiōne ex eodem instinctu, ut quasi per reflexionem fiat quædam experimentalis evidentiā, quod ibi interveniat Spiritus Sancti instinctus et operatio. Qui modus cognitionis et certitudinis plane est in se et substantia sua supernaturalis, et potest facile in his donis intervenire, nulla enim est repugnantia, et ad multa opera, quæ ex Spiritus Sancti instinctu fieri videbimus, est plane necessarius, ut ex sequentibus magis constabit.

CAPUT XX.

QUIS SIT ACTUS SCIENTIÆ DONO SPIRITUS SANCTI SPECIALITER ATTRIBUTUS?

1. *Donum hoc consistit in judicio.* — De hoc actu imprimis est certum, constituendum esse in aliquo judicio et vera cognitione intellectuali, et non in sola apprehensione, quæ judicium non includat. Hoc tradit D. Thomas, tam in 1. 2, q. 68, art. 4, quam in 2. 2, q. 9. Et suadetur primo ex dictis de intellectu, c. 19, num. 1 et 2, quia sola apprehensio est actus nimis imperfectus, ut inter dona Spiritus Sancti numeretur. Secundo, ex proprietate ipsius vocis *scientia*, significat enim cognitionem judicativam et certam, imo et evidentem, si in rigore sumatur. Tertio, quia etiamsi in rigore loquamur de apprehensione et inventione intellectuali, quæ fit cum judicio et cognitione, ut de intellectu diximus, sic etiam donum intellectus sufficiens est ad operandum illo modo ex instinctu Spiritus Sancti in tota materia fidei, ut recte notavit Cajetanus 2. 2, quæst. 8, art. 1. Et ratio reddi potest, quia tota materia fidei est ejusdem rationis quoad hanc partem, nam ut substat regulis divinis et supernaturalibus, est satis elevata; modus autem operandi, in intellectu explicatus, est idem quoad penetrationem et inventionem ex instinctu Spiritus Sancti in tota illa materia. Unde etiam intulit D. Thomas, dicta quæst. 8, art. 3, intellectum non versari tantum in materia speculativa, sed etiam in practica: ergo superfluum esset ponere donum scientiæ ad similia munera.

2. *Scientia est speculativa, licet aliquo modo practica.* — Deinde supponendum est hunc actum non esse mere practicum, sed speculativum potius, licet possit esse aliquo modo practicum, scilicet ex parte materiæ operabilis, licet ex modo semper speculative fiat, in quo cum intellectu et sapientia, imo et cum fide convenit, differt autem a prudentia. In hoc puncto habuit diversam sententiam D. Thomas 1. 2, quæst. 68, art. 4; censuit enim ibi scientiam, quæ est donum, esse judicium omnino practicum de agendis ex instinctu Spiritus Sancti, quod solet etiam morale imperium vocari, et in hoc distinxit scientiam a sapientia et intellectu; a consilio autem illam distinxit, quia ad consilium pertinet tantum inventio in eadem materia practica, in qua scientia judicat. Potestque suaderi hæc sententia, quia intellectus et sapientia videntur

sufficienter perficere intellectum quoad omnes actus, tam in materia speculabili quam in materia operabili, prout inter illa potest intellectus speculativo modo versari; ergo non potest scientia in ea materia ab illis distingui: ergo debet ad materiam practicam et modum judicandi practicum referri. Favetque Augustinus, lib. 12 de Trinit., c. 12, ubi scientiam circa actionem, sapientiam vero circa contemplationem versari sentit. Loquitur autem de scientia humana et naturali, non de illa quæ specialiter est a Spiritu Sancto; per quamdam autem proportionem videtur posse accommodari. Consilium autem, et ex vi vocis significat inquisitionem et inventionem, et non potest in materia et modo practico aliter a scientia distingui. Accedit quod in ipsa enumeratione donorum apud Isaiam, scientia ponitur inter dona pertinentia ad voluntatem, tanquam illam dirigens, quod pertinet ad judicium practicum.

3. *Hanc opinionem retractavit D. Thomas, et nostram amplexus est.* — Vera sententia probatur. — Nihilominus idem D. Thomas in illa sententia non permansit, sed illam expresse retractavit 2. 2, quæst. 8, art. 6, et quæst. 9, art. 3, dicens scientiam principaliter esse speculativam, licet extendatur ad materiam etiam practicam, et in hoc cum intellectu et sapientia convenire. Unde illi non tribuit judicium de agendis in particulari, quod dicitur practice practicum, vel imperium, vel applicatio scientiæ ad opus: nam hoc totum ad consilium spectat. Unde in quæst. 52, art. 1 et 2, docet donum consilii respondere prudentiæ, et includere in suo ordine actum prudentiæ, qui est præcipere, seu practice judicare, quamvis non ab illo denominetur, ut consistere potius in consilio a Spiritu Sancto recepto, quam in proprio judicio significetur. Et hæc sententia ut verisimilior tenenda est, tum quia propria scientia, secundum communem usum, longe distat a prudentia et a judicio practico, quod per modum prudentiæ fertur; scientia enim per se intendit in veritatis cognitionem, prudentia vero magis tendit in operationem; tum etiam quia in materia fidei, tam circa principia speculativa quam circa moralia, quæ practica dicuntur, est necessarium aliud genus judicii et cognitionis, præter intellectum et sapientiam, ut statim explicabimus, quod non potest esse nisi scientia; tum denique quia in dono consilii non videtur necessaria propria inquisitio et consultatio ipsius hominis, quia judicium prudentiale, quod est donum, deter-

minate recipitur ex impulsu Spiritus Sancti, ut mox dicemus. Igitur scientia, quæ inter dona recensetur, nec est judicium practice practicum, imo in hoc differt a consilio, neque est mera apprehensio, sed est cognitio judicativa et speculativa, et in hoc cum sapientia et intellectu convenit.

4. *Quomodo scientia a fide et sapientia distinguatur.* — Prima opinio. — Impugnatur. — Difficultas ergo superest, quomodo scientia ab his et a fide distinguatur. Et rationes dubitandi sunt fere eadem quæ de sapientia et intellectu factæ sunt. Potest ergo scientia distingui a fide, quia fides versatur circa veritates per se et immediate revelatas, scientia vero circa conclusiones ex illis principiis elicatas; a sapientia vero distinguetur, quia sapientia versatur circa conclusiones divinas et supremi ordinis; scientia vero circa conclusiones et veritates de rebus creatis, vel humanis, juxta doctrinam Augustini, libr. 13 de Trinit., c. 19: *Sapientia divinis et æternis, scientia humanis et temporalibus attributa est rebus.* Verumtamen hic dicendi modus habet difficultates omnes supra tactas de sapientia illo modo explicata: unde si in sapientia non admittitur, multo minus in scientia probari potest. Et propterea est nova difficultas, quia hoc modo sapientia et scientia quoad actus non formaliter, sed materialiter tantum different, quia ex eisdem principiis, et eodem modo in diversis rebus versantur, quod materiale est: nam formalitas actus sumitur ex motivo et modo operandi. Non different ergo essentialiter, sed accidentaliter, vel (ut ita dicam) individualiter, et consequenter si hæc dona sunt habitus, non erunt habitus re distincti, sed ratione per conceptus inadæquatos. Sicut actus fidei, licet in diversis materiis creatis versentur, ejusdem speciei sunt, et ab eodem habitu manant. Hoc autem cum in aliis donis non invenitur, neque in his admittendum videtur.

5. *Vera ratio distinctionis scientiæ a fide.* — *Ratio distinctionis scientiæ a sapientia.* — Confirmatur. — In modo igitur distinguendi scientiam a fide, eadem ratio tenenda est quæ in distinctione inter sapientiam et fidem observata est. Scientia enim non præbet assensum veritati revelatæ, judicando ita esse sicut revelatum est, seu credendo veram esse quia a Deo dicta est, sed judicat de convenientia veritatis revelatæ, vel respectu Dei, vel respectu nostri, vel respectu ipsius fidei, quatenus judicatur digna fide; vel respectu amoris, quatenus amabilis reputatur. Unde in hoc suo ju-

dicio non fundatur immediate in revelatione, sed in aliis motivis vel experimentis, ut dicemus; et ita differt a fide. Ab intellectu item differt eodem modo quo sapientia, quia ad diversos fines proxime ordinantur, et juxta illos, diversos actus efficiunt. Intellectus enim insistit in penetratione et perfecta conceptione veritatis fidei, ut explicui. Sapientia vero, sicut et scientia, in ipsa doctrina fidei jam perfecte concepta et ordinata, novas rationes convenientiæ contemplatur, ut dixi. Inter se vero differunt, quod sapientia judicat in materia supernaturali de convenientia ejus per æternas et divinas rationes, ad Deum ipsum et attributa ejus ac honorem ipsius pertinentes. Scientia vero per rationes inferiores, et creatas vel humanas de eisdem rebus judicium profert. Ut, verbi gratia, scientia judicat peccatorum permissionem fuisse convenientem ad servandam libertatem, et ad universi complementum. Sapientia vero judicat id fuisse conveniens ad ostensionem divinæ justitiæ et sapientiæ, quæ novit ex malis bona facere. Item scientia judicat paucos salvari propter propensionem hominis ad peccandum, et difficultatem virtutis; sapientia vero fieri judicat ad ostensionem gratiæ Dei et pleni domini voluntatis ejus, etc. Confirmari hoc potest, quia ita solent apud philosophos sumi nomina scientiæ et sapientiæ, et in hoc distingui, quod sapientia est sub rationibus æternis, et scientia sub temporalibus. Sic enim Aristoteles, l. 1 Metaph., c. 2, dicit sapientiam primas causas considerare et ex illis judicare. Et 6 Ethicor., c. 3 et 6, sapientiam distinguit a scientia tanquam convenientem cum illa in genere scientiæ, et habentem in eo excellentiam quamdam, ex eo quod circa res altissimas, et circa ipsa etiam principia perfectissimo modo versetur. Ergo non immerito creditur etiam Scripturam, in enumerandis Spiritus Sancti donis, imo etiam regulariter in usu illarum vocum, quando illas inter se distinguit, hoc discrimen observasse. Nam etiam Spiritus Sanctus, in sermonibus, captui hominum et usui communi vocum sese accommodat.

6. *Explicatur amplius distinctio.* — Recte igitur actus sapientiæ et scientiæ peculiariter Spiritui Sancto attributi intelliguntur convenire inter se, in modo quo circa mysteria fidei versantur, differre autem quia sapientia modo altiori et per rationes longe superiores munus suum quam scientia exercet. Et hoc modo intelligenda est doctrina quam sæpe Augustinus inter sapientiam et scientiam

trahit, quod sapientia circa divina et æterna, scientia circa humana et temporalia versatur. Nam de sapientia et scientia naturali ita loquitur, lib. 12 de Trinit., cap. 12, et vocat scientiam actionis, id est, quæ ad vitæ hujus actiones deservit. In dicto autem lib. 13, cap. 19, agens de cognitione supernaturalium mysteriorum, dicit: *Quæ pro nobis Verbum caro factum temporaliter et localiter gessit et pertulit, ad scientiam pertinere, non ad sapientiam spectare.* Et lib. 14, cap. 1, declarans descriptionem vulgarem sapientiæ, quod sit *divinarum humanarumque rerum scientia*, ait: *Secundum distinctionem qua dixit Apostolus: Alii datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, ista definitio dividenda est, ut rerum divinarum scientia proprie sapientia nuncupetur, humanarum autem proprie scientiæ nomen obtineat.*

7. *Hæc distinctio formaliter est intelligenda, non materialiter.* — Existimo autem hanc distinctionem formaliter magis quam materialiter esse intelligendam, nam etiamsi cognitio sit divinarum rerum, si per inferiores et creatas rationes cognoscantur, vel elucidentur, scientia est: et e converso, etiamsi res creditæ humanæ sint, si per rationes superiores cognoscantur, erit sapientia. Additque ibidem Augustinus per scientiam, fidem saluberrimam, quæ ad veram beatitudinem ducit, gigni, nutrir, defendi ac roborari. Quod ille de acquisita scientia tradit, potest tamen cum proportionem de dono scientiæ intelligi. Nam etiam potest hoc munus suo peculiari modo circa mysteria fidei æterna et increata præstare, et e converso sapientia potest de mysteriis, seu rebus temporalibus, ut sunt opera et passio Christi Domini, suo modo judicare, et ita possunt in materia convenire, et nihilominus ex ratione et medio judicandi distingui. Hinc vero etiam fit ut sapientia principaliter et magis ex instituto res divinas et supremas consideret, quam scientia. Unde D. Thomas, quasi utrumque conjungens 2. 2, quæst. 45, art. 1, de sapientia dixit ad eam pertinere causam altissimam, et per eam de aliis certissime judicare, et secundum eam omnia ordinare. Et ita etiam intelligendum est quod ait, q. 8, art. 6, ad sapientiam et scientiam pertinere judicium rectum, quo homo judicat rebus fidei esse inhærendum, et ab earum oppositis esse recedendum; hoc vero judicium, quantum ad res creatas, pertinere ad donum scientiæ; quantum vero ad res divinas, ad donum sapientiæ spectare. Intelligendum enim hoc

CAPUT XXI.

QUINAM ACTUS SINT FORTITUDO, PIETAS, TIMOR ET CONSILIUM, QUI DONO SPIRITUS SANCTI SPECIALITER TRIBUUNTUR?

1. *Prima opinio non distinguens hæc dona a virtutibus.* — *Probatur primo inductione.* — Auctores qui negant dona distingui a virtutibus secundum rem, sed tantum secundum denominationem vel aliquam accidentalem perfectionem, multo facilius de his actibus moralibus idem testantur. Nam si nomina attendamus, *fortitudo* quædam virtus moralis est. *Pietas* ibi significat religiosum cultum erga Deum, et ita idem est quod religio, quæ altera virtus moralis est. *Timor* vero variis modis explicatur, nullus autem assignatur qui non sit alicujus virtutis actus. Hieronymus enim explicat esse timorem Dei servilem, rectum scilicet, et moderatum, id est, timorem Dei, prout justas pœnas minatur. Unde significat non esse prædictum de Christo propter ipsum, sed propter membra ejus. Et idem sentit Gregorius, hom. 19 in Ezech., dicens hunc timorem esse quem charitas excludit. Et de eodem videtur exponere August., lib. 2 de Doctr. Christi., cap. 7. Alii vero exponunt de timore filiali, quem esse actum a charitate elicatum, et ipse D. Thomas et fere omnes fatentur, et de utroque dixi in materia de Pœnitentia et de Incarnatione. Alii de timore reverentia hunc actum exponunt: nam hic est proprius qui in Christo fuit, de quo, ut dixi, Propheta loquitur, hic autem timor est actus humilitatis, ut infra dicam. Alii denique timorem illum generaliter accipiunt, prout solet per timorem Dei perfecta justitia et obedientia ad Deum significari. Sic enim hominem servantem perfecte Dei legem, timentem Deum appellare solemus; estque modus loquendi Scripturæ satis communis. Et insinuat Cyrillus, lib. 2 in Isaiam, dicens de Christo: *Quod autem non particularem ei gratiam addiderit, etc., planum facit Propheta dicens: Et complebit eum spiritus timoris Domini.* Hæc ergo tria dona voluntatis recte ad alias virtutes morales seu voluntatis reducuntur, et consequenter nomine consilii intelligitur prudentia; non oportet ergo multiplicare vel distinguere sine fundamento hos actus ab actibus virtutum infusarum.

2. *Probatur secundo ex Patribus.* — Unde Patres cap. 12 allegati, præsertim Ambrosius.

puto per se primo ac principaliter, consequenter vero posse utrumque donum extendi ad omnia sub ratione propria, quantum illa capax fuerit. Et ita tandem explicuit idem D. Thomas 2. 2, quæst. 9, art. 2, ad 3.

8. *Discrimen aliud inter scientiam et sapientiam.* — Quibus addi tandem potest differre sapientiam a scientia, quia sapientia peculiariter fundatur in quadam spirituali experientia ex connaturalitate ad charitatem Dei: scientia vero non ita fundatur in charitate, sed in aliis inferioribus rationibus. Unde omnes rationes fundatæ in Dei bonitate et dilectione ipsius secundum se, vel ad ejus gloriam et manifestationem attributorum ejus pertinentes, quæ disponunt intellectum ad adhærendum mysteriis divinis ac revelatis, pertinent ad sapientiam: quæ vero spectant ad hominis felicitatem vel salutem, etiam supernaturalem, pertinent ad scientiam, præsertim si procedant ex affectu ad proprium commodum. Nam inde etiam potest homo bene disponi ad judicium hujus scientiæ. Ideoque non immerito dici potest quod, sicut sapientia fundatur in charitate Dei, ita scientia, ut sit perfecta in hoc genere, fundari debet in affectu bene disposito ad salutem et felicitatem supernaturalem, ut bonum proprium hominis est, quem affectum in superioribus diximus ad habitum spei pertinere. Unde non improbabiler dici potest, sicut sapientia annectitur charitati, et intellectus fidei, ita scientiam annecti virtuti spei, et habere connaturalitatem quamdam cum amore concupiscentiæ Dei, quatenus in illo fundari possunt præcipuæ rationes inferioris ordinis ad hanc scientiam pertinentes.

9. *Quomodo hæc tria dona a consilio distinguantur.* — Ultimo ex dictis explicata in genere manet distinctio horum trium actuum ab actu consilii, quia illi tres speculativi sunt, vel in materia, vel in modo universali: consilium vero est actus omnino practicus, et per applicationem ad particularia cum circumstantiis hic et nunc determinatis: in quo etiam differt ab actu fidei, sicut de prudentia dictum est. Nondum tamen explicata est specifica ratio hujus consilii, in qua differat a judicio prudentiæ, non tantum acquisitæ, sed etiam infusæ. Hoc vero explicari recte non potest sine aliis actibus moralium donorum ad affectum pertinentium, et ideo in sequenti capite explicatio hujus actus consummabitur.